

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De excellentie van de middelmaat: peer review in de academische wereld

Früchtl, J.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Früchtl, J. (2019). De excellentie van de middelmaat: peer review in de academische wereld. Web publication or website, ScienceGuide. <https://www.scienceguide.nl/2019/02/de-excellentie-van-de-middenmaat-peer-review-in-de-academische-wereld/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De excellentie van de middelmaat: peer review in de academische wereld

Cijfers | door [Jozef Huizer](#)

13 februari 2019 | Er is dat oude spreekwoord: "De kruik gaat zo lang te water tot ze bars". Dit moment hebben we binnen de academische wereld inmiddels weer eens bereikt en de kruik heet "peer review".

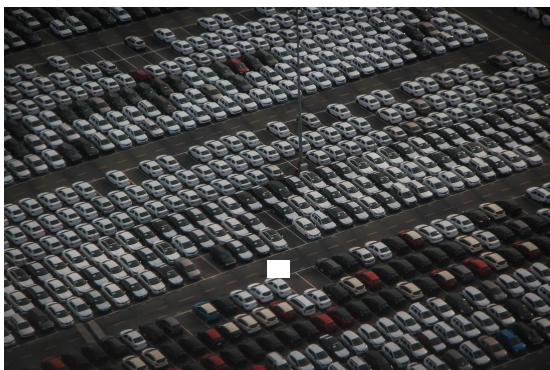

Foto: Nikk Verbeek

Reeds dertig jaar ben ik aan het werk in de academische wereld, een wereld die bestaat uit lezen, onderwijs geven (en permanent vernieuwen), lezingen houden, discussies voeren, voor wetenschappelijke commissies werken en, enfin, schrijven. Schrijven is de kroon op al het werk. Want ondanks het feit dat je in onze tijd ook als academicus op social media actief moet zijn en aan je performance moet werken zoals een politicus en een tv-moderator – komt de waardering vooral voort uit je publicaties. Je wordt gewaardeerd als je een idee hebt, een gedachte die nieuw is of een probleem oplost, en als je dit idee in een boek of een artikel toelicht zodat anderen er iets mee kunnen doen.

Maar hier begint een machine te ratelen. Het is de publicatiemachine. Bijna dag en nacht is ze aan het produceren zodat inmiddels een goede oude traditie op z'n kop is gezet. Kwantiteit staat nu boven kwaliteit. Alsd Augustinus, die driemaal zo veel teksten heeft nagelaten als Plato en Aristoteles samen, ook driemaal wijzer was dan zijn beroemde voorgangers. Alsd de Nederlandse wetenschappers, omdat in iets meer dan tien jaar hun "output" van artikelen per jaar van rond 22.000 is toegenomen naar 33.000, nu slechts 50 procent slimmer zijn.

Lees ook: [We wilden vernieuwing en kregen eenvormigheid](#)

Pure kwantiteit, of het tellen van de hoeveelheid geproduceerde boeken, artikelen en citaten, is uiteraard onzin. Daarom is er een procedure nodig die kwaliteit kan beoordelen. Lange tijd was dit de taak van een redactie bij een tijdschrift of de taak van de uitgever. Tijdens een vergadering bespreekt de redactie over de ingezonden artikelen en stuurt achteraf een negatief of positief bericht, vaak aangevuld met kritische opmerkingen en suggesties, aan de auteur terug. Omdat de betreffende beslissing wordt simpelweg genomen door de uitgever, dat wil zeggen door wetenschappers die op hun evaring mogen vertrouwen en het tijdschrift een specifiek profiel willen geven.

Deze procedure wordt vandaag de dag als *old fashioned* beschouwd. Er is namelijk een nieuwe, betere, dat wil zeggen objectieve – terminste objectievere procedure – en haar naam is peer review. Het is een procedure die voor alle vormen van wetenschap passend lijkt en heden ten dage bij voorkeur in het Engels, de taal van de globalisering, wordt beoefend. Immers, als je niet in het Engels communiceert, hoor je bij de arme verstanten uit de provincie. Als je in het algemeen gewaardeerd wilt worden in de wereld van collega's, moet je een peer reviewing ondergaan – anders ben je maar een tweederangs collega.

"Als je in het algemeen gewaardeerd wilt worden moet je een peer reviewing ondergaan – anders ben je maar een tweederangs

collega."

En toch komt ook in het geval van peer review een bekend patroon terug: het nieuwe wordt ingehaald door oude problemen. Waren het alleen wetenschapsinterne redenen die het succes van de nieuwe procedure hebben mogelijk gemaakt? Is peer review echt objectief, of terminste objectiever, dan andere beoordelingsvormen van wetenschappelijke kwaliteit? Zijn er geen alternatieven?

Externe redenen voor het succes van peer review

Als we ten eerste naar de redenen voor het succes van peer review kijken, is het, zoals eigenlijk altijd, nuttig om een historisch perspectief in te nemen. Dan wordt duidelijk dat ook deze uitvinding, zoals vaak na de Tweede Wereldoorlog, afkomstig is uit de VS. De doorslaggevende impuls komt vanuit de politiek.

Na de " Sputnik shock" van 1957 begint de overheid, om het landelijke onderzoek te bevorderen, door projecten te financieren. Peer reviewing is hier als procedure welkom, aangezien de politieke klasse op deze manier verantwoordelijkheid in zekere zin van zich af kan schuiven door te verwijzen naar de wetenschappelijke deskundigen. Maar omdat deze anonim blijven, zijn ook zij gedwongen van verantwoordelijkheid. Bovendien kan de politieke klasse op de manier indirect wel controle uitoefenen op het wetenschapssysteem (Ciszar, 2016).

Naast de politieke intaalaanpak is er een grote belangstelling voor de nieuwe procedure door de *global players* op de markt van uitgeverijen van tijdschriften, internationale concerns zoals Elsevier, Springer en Wiley. Peer review is hier welkom als instrument van winstmaximering. De rapporteurs werken gratis, evenals de uitgever van de tijdschriften (of met een honorarium dat je enkel een symbolisch gebaar kunt noemen), maar de uitgeverij verkoopt de tijdschriften wel – en met prijzen die steeds meer omhoog gingen – aan de universiteitsbibliotheken. De commerciële tijdschriftenmarkt is dus een tweede externe reden voor het succes van peer review.

Is peer review objectiever en beter?

Levert – de tweede centrale vraag – peer review een objectievere en al met al betere manier op van kwaliteitsbeoordeling? Ik begin hieromtrent even met een ervaringsberichtje. Het heeft bijgedragen aan het barsten van mijn kruik.

Ik stuurde een artikel naar een Nederlands vaktijdschrift toe op het gebied van de geesteswetenschappen en sociale wetenschappen. Nadat ik een half jaar aan het wachten was – dat is vijfde normaal – ontving ik het bericht dat de peer reviewing negatief was en mijn artikel maar als "essay", dus op een tweederangs niveau, gepubliceerd mag worden.

Ik was benieuwd naar de reviews. Ze waren allebei heel erg kort. Eentje liet terminste zien dat de rapporteur mijn artikel had gelezen. De tweede review kwam neer op een statement dat uit drie – als getal 3 – zinnen bestond, namelijk dat mijn artikel "chaotically argued" was, "hopping from one issue to another". De volgende zin was slechts een variatie op de eerste en sloot af met het oordeel: "This is far from a competently written article."

Wat kun je als auteur met zo'n "review"? Als je al jaren in business bent, haal je je schouders op en zeg je tegen jezelf dat deze review "far from competently written" is.

Maar men moet zich toch afvragen of een zogenaamde review sociaal, moreel en academisch correct is. Ga je zo met collega's, ga je zo met mensen om? Zou je ook voor zulke woorden kunnen als je oog in oog de collega bekijkt? Je stel je lever niet voor wat voor verpletterende werking dit soort van beoordeling zou kunnen hebben op een jonge post-doc.

"Men moet zich toch afvragen of een zogenaamde review sociaal, moreel en academisch correct is."

Ook academisch gezien lijkt zo'n review volstrekt ongepast. Het is wel gebruikelijk dat je een positief oordeel over een boek, een artikel of een proefschrift ter uiting mag brengen in enkele maar enthousiaste zinnen. In het geval van een negatief oordeel zit dit anders. Dan moet je een (etwat) uitgebreide argumentatieve toelichting geven.

Bovendien heb ik – zelf mede-uitgever van een vakjdschrift – geleerd dat je een negatieve beoordeling nooit direct doorgeeft aan een auteur als deze erg hard, polemisch of urfair ligt. Je formuleert de kritiek en de afwijzing dan in beleefde woorden en herinnert tegelijc de rapporteur aan de standaarden van kritiek.

Het mag duidelijk geworden zijn: het fet dat rapporteurs gebruik maken van peer review om hun affecten te vrije loep te laten, is alleen mogelijk omdat dit systeem gebaseerd is op anonimiteit. Het is vandaar gemakkelijk te misbruiken. Een ideaal slagveld voor wetenschapspolitieke veten, want onder de sluier van anonimiteit en objectiviteit kun je de richting van je eigen valgebied beïnvloeden. Vroeger had je daar maar het middel van openbare kritiek voor, nu heb je het effectievere middel van het beoordelen van artikelen en aanvragen. Het advies aan iedereen binnen de wetenschap zou dus moeten zijn: "Publiceer geen recensies in vakjdschriften of kranten. Dit is ouderwets. Je hebt meer impact als je meesloet bij het peer reviewjng systeem en andere anonieme procedures"

Je zou misschien kunnen denken dat het gebrek aan (een houding gericht op) objectiviteit alleen plaatsvindt bij de sociaal-, cultuur- en geesteswetenschappen, omdat het hier zoals bekend moeilijk is, om met 'harde feiten' te opereren.

Maar ook binnen de natuurwetenschappen staan de manco's van het peer reviewjng systeem ter discussie. Op boom-gebieden zoals bio-chemie en bio-geenescunde bijvoorbeeld: is men na de introductie van peer review vrijwel gestopt met de rigide zielestudie, de klassieke vorm om nieuwe onderzoeksresultaten te toetsen. Een kritische test hat tot resultaat dat een enorm groot aantal van de geprezen landmark trials niet gerepliceerd kon worden (Begley & Lammels 2015).

"In sommige disciplines is men na de introductie van peer review vrijwel gestopt met de replicatiestudie."

Ook de onderzoeksgroep van Richard Smith, jarenlang uitgever van de British Medical Journal, heeft een test gedaan op de betrouwbaarheid van peer review. Ze hebben met bedoeling een beperkt tal van fouten in manuscripten ingevoerd voordat er een beoordeling plaats vond. Hunderten rapporteurs hebben onbewust meegedaan. Geen enkele heeft alle fouten ontdekt, sommige zelfs überhaupt geen fout, en de meerderheid louter een kwast (Van Rooijen 1999). Smith vat zijn observaties samen in de conclusie: "Peer review is a flawed process, full of easily identified defects with little evidence that it works" (Smith 2006).

De academische wereld als disciplinaire samenleving

Peer review staat niet alleen open voor de gebruikelijke fouten van rapporteurs qua slechte lezers, voor subjectieve, zelfs affectieve vooroordelen en voor wetenschappelijke richtinggevechten. Het grootste gevaar zit in de streamlining. Met Max Weber en Michel Foucault moet men over een vorm van 'disciplinerjng' spreken (Hirsch, 2018).

Hier effect is allernaal middelmaat. Artikel volgen nu steeds dezelfde opbouw: Er staat een abstract aan het begin gevolgd van een these die dan stapje per stapje (1, 2, 3, ..., A, B, c, ...) baargementerd wordt met een kleine conclusie aan het eind van elk stage en een grote conclusie aan het eind van het artikel. Het is alsof men de wetenschap – en vooral de geesteswetenschap – de geest wil uitdrijven: de vrijheid en het risico de op zich bij het denken horen. De schoolse opbouw en argumentatievorm van artikelen heeft weliswaar het voordeel dat je in een tijdperk waar tijd krap is niet meer het hele artikel, en niet meer zorgvuldig hoeft te lezen. Peer review past best bij een economie onder voorwaarden van werkdruk en stress.

"Peer review past best bij een economie onder voorwaarden van werkdruk en stress."

Strategisch eist de procedure daartegenover dat je veel meer dan vroeger met de meningen van gevestigde collega's – de potentiele reviewers – moet rekening houden, terwijl ontbrekende consensus en verdeeldheid omtrent methoden en perspectieven eens juist een middel van kennis waren. Misschien zelfs het beste middel, want tot vandaag geldt dat echte innovatie "van de randen" komt, in alle wetenschappen. Een Duitse fysicus zei eens dat binnen zijn valgebied 1 procent van alle onderzoekers 90 procent van alle innovatieve resultaten oplevert. Deze minderheid is succesvol, omdat men doet wat de meerderheid niet doet: afwijken van de gevestigde manier van denken.

Zijn er geen alternatieven?

Nadat de kritische discussie over peer review nu al langer gaande is, trekken zich de verdedigers van het systeem terug op een soort van Churchill-achtige pseudo-vrijheid die eigenlijk neerkomt op systeem-stabiliserend cynisme. Wat Churchill over democratie zei, geldt nu ook voor peer review: het is een slechte systeem, maar toch het best-mogelijke. Alle alternatieven zijn dus nog slechter.

Dat is echter helemaal niet het geval. Er zijn wel goede alternatieven. Bij voorbeeld: Als men een artikel wil publiceren vraag je aan de editor van een – het liefst online – tijdschrift, om commentaren door diverse collega's in te winnen. Het artikel en de commentaren worden vervolgens op een internet platform gepubliceerd die in principe voor iedereen opengesteld is. Als er dan een levendige discussie rond dit artikel ontstaat, laat de zien dat hij wetenschappelijc gezien vruchtbaar is (Oosterlch & Kiese, 2015).

Dit kan ook op een meer traditionele manier. Zo werd ik eens uitgenodigd om een zogeheten focusartikel bij het Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegreene (ANTW) te publiceren. Tegelijc werden jongere en oudere, mondelijc en visuelelge collega's uitgenodigd om een commentaar te schrijven op welke ik dan nog eens mochte repliceren. Het tweede volgen mij een stuk hoevel klein voorbeeld al van een wetenschappelijc discussie. De commentaren waren kritisch, maar wel constructief. Sommigen waren zelf erg kritisch en ietwat polemisch, maar dat hoort er volgens mij bij, als er maar duidelijk is dat het om iets gaat waarvoor we gemeenschappelijc belangstelling hebben. In elk geval mocht ik door elke commentaar iets leren.

Trouwens zijn er inmiddels verschillende tijdschriften aan het experimenteren met andere vormen van peer review en andere redactieprocessen. Een mooi voorbeeld geeft het [Bio-lerenschappelijc tijdschrift eLife](#), met als hoofdredacteur de Nobelprijswinnaar Randy Schekman.

Wat is de moral van dit verhaal? We moeten weer een publicatierstrategie hebben die plezier heeft in debatten en open staat voor risikante bijdragen. De rapporteurs moeten weer een gezicht krijgen en zich niet verstoppren voor een levendige en beleefde discussie. Ze moeten weer discussiepartners zijn in plaats van geheime dictatoren. Kritiek moet de vertouwelijke sfeer van peer review achterlaten. Ze moet terug naar de sfeer waar ze in te tijd van de verlichting vandaan kwam: publiciteit. We hebben weer een "cultuur van kritiek" (Hirsch, 2018) nodig, een vorm van discours die anti-dogmatische opeenhed verbindt met democratische openbaarheid.

[open access](#) [peer review](#) [Universiteit van Amsterdam](#)

Josef Fruchtl : Hoogleraar Filosofie
Josef Fruchtl is hoogleraar Filosofie van kunst en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam.

Literatuurverwijzingen

Reproducibility in Science: Improving the Standard for Basis and Preclinical Research
Begley, C. Glenn & Lammels, John P.A. (2015) – Circulation Research, Vol. 116, No. 1, January 2, 2015

Peer Review: Troubled from the Start
Coccaro, Alex (2016) – Nature, No. 532, April 18, 2016.

Wie die Peer Review die Wissenschaft disciplinert
Hirsch, Peter (2015) – Mensuur, 72 (2015), 2016, 5-78

Double Blind Peer Review: How to Slaughter a Sacred Cow
Oosterlch, Margit & Kiese, Alfred (2015) – Forschung & Lehre 2 (2015)

Peer review: a flawed process at the heart of science and journals
Smith, Richard (2006) – Journal of the Royal Society of Medicine, No. 99(4), April 2006

Effect of Blinding and Unmasking on the Quality of Peer Review
Van Rooijen, Susan, et al. (1999) – Journal of General Internal Medicine, No. 13, October 14, 1999

Laatste artikelen

Onderwijsvernieuwing heeft wel leaders nodig
"We hebben sommige leaders nodig om te komen tot..."

Kabinet moet meer sturen op nieuw innovatiebeleid
Het missegedreven innovatiebeleid van het kabinet vraagt om andere...

On the Agenda – Week 14, 2019
This week's On the Agenda with all the news...

De bodem van de Noordzee als onderzoeksgebied
"Een windmolenpark op zee wil je niet op een..."

Cruciale weken voor Horizon Europe
Horizon Europe zit midden in een periode van cruciale...

Categorieën

HOGER ONDERWIJS
WETENSCHAP
INTERNATIONAAL
POLITIEK & DEBAT
CARRIÈRE

VOEG SCIENCEGUIDE OP

ScienceGuide BV
Kezingsgracht 75-B
1015 CE Amsterdam
U kunt de redactie bereiken op

020 428 5371
mailto:info@scienceguide.nl
scienceguide.nl
KvK-nummer 32191999